

Komentarji

...talantje se se opekli, spame-
tovali se pa niso

Burboncih pravijo, da se ni-
ne nauče in ničesar ne po-
To velja tudi za špekul-
Kadar se otrok opeče, se
boji ognja in ne nese več
blizu. To pomeni, da se
Spekulanti se pa lah-
šokrat opeče in še bo ne-
v peč — dokler je peč
živi.

Spekulanti — kakor vnet
na karte — ve samo to, da
spekulirati, kadar na-
cene na borzi. Na vsak
in za vsako ceno je treba
Na vsak način in za
ceno mora špekulant obo-
Polomi, kriza, propast —
vse to pozabi brž ko vidi no-
ploščino za igro. Bolesni
bolezni!

Prvi krah leta 1929 je zma-
tisoče špekulantov pod
mavrica bogastva je izgri-
in ostali so berači. Na sto-
špekulantov je izvršilo sa-
Drugi so viseli na nitki
za, da se vrnejo "dobre sta-
nemere". Vse robantenje
ljudi, vse njihovo "revolucij-
" razpoloženje v teku za-
bitih let je bilo zasidrano
da se vrne prosperiteta
1929. Prosperiteta pri
mači svobodno igro na bor-
neomejen "stock market".
Rooseveltovo dobo Nové i-
je borza nekoliko oživela, če-
je demokratski kongres de-
neke okove za to vražjo
Aha! — so se razve-
stari špekulantje — pro-
stata se vrača, mi se vrača-
nasaj v srečne čase.

se je prodajanje papir-
Zlasti je vrvelo okoli ne-
provarniških delnic. Te del-
razbotali, da je kar gr-
bo borzijskih pisarnah,
"stari" so pa lezli po vseh
leži po berglah — tepeni
razbiti od zadnjega polo-
in nosili zadnje groše za
"stock".

špekulir je zdaj znano, ni bilo
delnicami nobenih piv-
nobenih varilnih strojev in
koga piva; bila je le pena; ki
na pivo — vse skupaj
se na papirju.

Špekulir dne je pa vnovič zagri-
na borzah in "suckerji" so
obrisali za lepe milijone
voti. Tako so jim iz-
šepe, da je reveže veselje
— veselje zaradi tega.
im človek, pa naj bo še ta-
kak in dober, mora privo-
spodredek, enostavno mo-

arde dolarjev so bile iz-
v najnovejšem polomu
in žitnega trga. Špe-
so ale po vodi — kakor
vselej — in špekulantje
stvari, ki ne vedo tega,
prej ali slej izgubiti.
"suckerji" se tudi zdaj niso
niti se ne bodo nikdar.
bodo gibal z mezinem,
grnali kakor hitro dobe pr-
Domevajo, da je v
državah dva milijona
ki so tako bolni. Nič dru-
jim ne roji po glavi ko
"stock market". Pomislite, dva
ljudi živi, diha, dela,
in trepetja za "stock mar-

odpomoč proti tej bo-
je, da se odpravijo borzne
Potem morda pridejo
— če premagajo sa-
je treba privaditi ko-
delu, edino to jih od-
igre za sadove dela dru-

smrti Sacco in Vanzet-
tija se bliža
New York. — Razne delavske
se pripravljajo na
obietnice smrti Sac-
Vanzettija, ki bo 22. avgu-
Mednarodna delavska o-
bo ta dan imela shode
mestih in bodo pove-
nabavam za oprostitev
špekulir črncev, ki so bili
pod pretvezo, da so po-
dvobelpolni vandrovki.

12.000 DELODA- JALCEV SE JE ODZVALO

Podpisali so začasni pravilnik.
Administrator Johnson je zelo
optimističen. Kampanjski
odbori po državah za lov, na
podpis

Washington, D. C. — Federal-
ni industrijski administrator
Johnson je poročal v četrtek zju-
traj, da je že čez 12.000 deloda-
jalcev podpisalo Rooseveltov
splošni pravilnik minimalne me-
zde in maksimalnega delovnika.
Novi tisoči prihajajo dnevno.
Johnson je zelo optimističen;
trdno verjame, da bo odziv delo-
dajalcev splošen kakor hitro do-
be v roke "predsednikovo upo-
salitveno pogodbo", ki je bila raz-
poslana po pošti na vse podjet-
nike v Združenih državah.

Roosevelt in Johnson sta pre-
pričana, da bo v avgustu uposle-
nih šest milijonov brezposelnih
delavcev.
Medtem je administracija za-
čela z organiziranjem aparata po
vseh deželi za kampanjsko delo
v prid Niri. Ta aparat bo drezal
počasne in godrnajoče kapita-
liste, naj stopijo v vrsto Nire.
Vsaka država dobi poseben odbor
ali "obnovni svet" (recovery
council), ki ga imenuje admini-
strator; druge, pomožne odbore
imenuje governor. Kampanja za
Niro mora biti splošna in vse
objemajoča. Magična beseda
Nira — simbol New Deal —
mora biti na vsakem jeziku in
vsakdo se ji mora posvetiti.

Roosevelt je v sredo odobril
drugi pravilnik, ki je prišel pro-
stovoljno. To je pravilnik ladje-
delniške industrije. Maksimalni
delovnik v tem pravilniku je 32
ur v tednu za vsa vladna dela,
to je za gradnjo bojnih ladij, in
36 do 40 ur za vsa druga dela.
Oljni interesi se še niso zedi-
nili in Johnson jim je dal ulti-
mat, da prihodnji pondeljek jim
on predloži pravilnik v podpis
če se do tedaj ne zedinijo. Jav-
no zaslišan je jeklarskih magna-
tov se začne prihodnji teden.

Zmaga izdelovalcev ra- dijskih aparatov

Družba se podala stavkarjem,
priznala unijo in druge za-
hteve

Philadelphia, Pa. — Tisti, ki
bo hotel kupiti radio z unijsko
znamko, vsaj pa izdelanega v
tovarni pod unijakimi razmera-
mi, bo imel sedaj prvo priliko v
zgodovini te industrije. Tujak-
šnja tovarna Philco kompanije,
v kateri dela dva tisoč delavcev,
je prva, ki je padla pod kampan-
jo nove American Federation
of Radio Workers unije.

Socialisti, ki so pričeli s kam-
panjo za organiziranje delavcev
v tej industriji in organizirali
omenjeno unijo, niso nič manj
presenečeni nad uspehom kot u-
nijski voditelji. Pozivu na stav-
ko so se prvi dan odzvali vsi
delavci — nad dva tisoč. Čez
štiri dni je družba že priznala
novo unijo, znižala čas na 40 ur
in zvišala plače od 12 do 20%.

Mlada unija je takoj po tem
uspehu razširila svoje delovanje
za organiziranje vseh delavcev
te industrije, ki upošuje 35.000
oseb. 70% industrije je kon-
centrirane v tem mestu in Cam-
denu, N. J.

Takoj za to kratno zmago so
postale pozorne tudi druge kom-
panije, ki so kar čez noč prišle
do spoznanja, da so plače pre-
nizke. Radio Corporation of
America jih je takoj zvišala za
10%, ni pa s tem odvrnila uni-
je, ki rapidno dobiva privržen-
ce med delavci. Kampanja je v
teku tudi za organiziranje At-
water-Kent.

Liga v konfliktu s Hitlerjem

Zahteva vrnitev treh ugrabljen-
cev v Saaru. Hitler zahteva
vrnitev bivšega ministra iz
Francije

Zeneva, 27. jul. — Liga nar-
dov je prišla v konflikt z dikta-
torjem Hitlerjem. Ligina komi-
sija, ki upravlja nemško Saarsko
dolino na temelju mirovne po-
godbe, je zadnje dni informirala
nemško vlado, da mora izpustiti
tri moške, med temi dva franco-
ska državljana, ki so bili pred
kratkim ugrabljeni od nemških
fašistov ob meji Saara in s silo
odvedeni čez mejo v Nemčijo.
Hitlerjeva vlada mora poslati u-
grabljence nazaj v Saar.

Pariz, 27. jul. — Hitlerjev re-
žim v Nemčiji je storil prvi po-
kus, da dobi v svoje roke politič-
nega begunca iz Nemčije.
Francoska vlada je prejela for-
malno zahtevo iz Berlina, naj a-
retira in pošlje v Nemčijo dr. J.
Otona Klepperja, bivšega pruskega
finančnega ministra, ki je ušel v
Francijo ob nastopu Hitlerjeve
vlade zadnje pomlad. Znamenja
so, da francoska vlada se ne bo
odzvala.

Sovjeti in Poljaki v prija- teljskem paktu

Rusija se oddaljuje od Nemčije
in približava se Franciji in nje-
nim zaveznicam

Varišava, Poljaka, 27. jul. —
Londonski nenapadalni pogodbi
med Sovjetsko unijo in Poljako
bo še te dni sledila nova pogodba
prijateljstva, ki jo poljska
vlada sklene s sovjeti. Enaka
pogodba bo sklenjena med so-
vjetsko vlado in Francijo ter
malo entento (Čehoslovakijo,
Jugoslavijo in Rumunijo).

S tem paktom bo Francija s
svojimi zaveznicami vred nad-
mestila Nemčijo, ki je od dni
podpisa rapalske pogodbe uživa-
la prednost pri sovjetih. Ko je
moskovska vlada pred par me-
segi obnovila rapalski pakt s
Hitlerjevo vlado, je obnovila le
komercialne klavzule pakta, ni
pa hotela podpisati vojaških
klavzul. Te je pridržala za svojo
novo prijateljsko zvezo.

Socialistična anketa o "new dealu"

Philadelphia, Pa. — Dne 29.
in 30. julija bo v tem mestu di-
striktna socialistična konferen-
ca, na kateri bodo razpravljali
o novem industrijskem zakonu
in o taktiki ter metodah za or-
ganiziranje delavcev v unije.
Glavni namen ankete je, uspo-
biti in navdušiti člane stranke
za čim večjo aktivnost na stro-
kovnem polju in podčrtati njih
nalogo v unijah. Ankete se u-
deležijo prominentni socialistični
in unijski voditelji. Slične kon-
ference bo stranka obdržala
tudi v drugih krajih dežele.

Zamorec Page Jupiter, ki so ga jezarji režili iz ječe v La
Plati, Md., predno je drhal udria v zapor, da ga linča. Obtožen
je umora neke bele ženske.

GREEN PROTI PRAVILNIKU LES- NE INDUSTRIJE

Kompanijska unija in nizka pla-
ča posebno na jugu tarča nje-
kove kritike

Washington. — (FP) — Wil-
liam Green, predsednik Ameri-
ške delavske federacije, je v ime-
ni delavstva nastopil proti pra-
vilniku lesne industrije, o kate-
rem se vrše zaslišanja. Admi-
nistratorju Johnsonu je predložil
tudi dokaze o odpuščanju delav-
cev radi pridruženja uniji lesnih
in gozdarskih delavcev, ki je bila
ustanovljena zadnje čase.

Green je koncentriral svoj na-
pad na tri točke pravilnika: na
kompanijsko unijo, dolg delov-
nik in nizke plače. Legislativni
zastopnik lesnih baronov W. B.
Greeley, bivši načelnik zvezne
gozdarske službe, katero je za-
menjal za masnejšo privatno
službo, je prišel v Washington s
fiksico, da podjetniki niso in ne-
bodo nikogar odslovili radi pri-
druženja delavski uniji.

Green je njegov bluff raz-
krtikal, ko je Johnsonu predlo-
žil šop plamenih izjav, katere so
mu poslal delavci, ki so bili v
zadnjih par tednih odslovljeni
radi unijskih aktivnosti.

Močno je kritiziral tudi dife-
renco med minimalno plačo na
jugu in severozapadu. Pravilnik
določa le 22 in pol centa minimal-
ne plače na uro za lesne in goz-
darke delavce na jugu in mak-
simalni delovnik 48 ur na teden.
Delavec, ki bi ne zgubil niti e-
nega dneva skozi celo leto, bi za-
lužil ob tej plači komaj \$561 na
leto. Ta minimalna plača je od
44 do 88 odstotkov nižja kot pa
znaša v pravilniku za ostale kra-
je te industrije.

Green je argumentiral, da bi
plača na jugu ne smela biti nič
manjša kot drugod. To že iz te-
ga razloga, ker štiri taktične
države, ki imajo veliko lesno in-
dustrijo, nimajo delavskih od-
škodninskih zakonov in v sluča-
ju nesreče pobiti delavec ne do-
bne nobene odškodnine niti svojci
v slučaju smrti. Vse druge države
z lesno industrijo imajo to za-
konodajo.

Ze radi tega bi plače na jugu
ne smele biti nižje kot v drugih
krajih, je argumentiral Green.
Zahteval je tudi prepoved otro-
škega dela v tej industriji pod
18. letom starosti.

K zaslišanju bi imela priti tu-
di deputacija članov obnovljene
unije z zapada. Vseled pomanjka-
nja sredstev za potovalne stro-
ške pa so ostali doma in se obr-
nili na Greena, da jih zastopa.

Stavka v Hollywoodu končana
Hollywood, Cal. — Stavka več
tisoč nameščenecv v filmski in-
dustriji, ki je trajala nekaj dni,
je bila 26. t. m. končana in stav-
karji so se vrnili na delo.

Kanada se pripravlja na 'mirno' revolucijo

Šolski odbor vztraja pri
okrajitvi izobrazbe

Zavrgel je peticije s 350.000 pod-
pisal za umaknitev odloka

Chicago. — Šolski odbor je v
sredo zvečer na svoji seji igno-
riral peticije, katere je podpisalo
350.000 državljanov, ki za-
htevaljo umaknitev odloka glede
redukcije javnih sredstev šol in
odprave Crane kolegija. Ne sa-
mo to. Odbor je tudi zapri vra-
ta staršem šolarjev, ki so pri-
šli protestirati proti odloku. Sa-
mo 400 oseb je smelo priti v šol-
ski urad, ostalih 2500 je pa mo-
ralo ostati zunaj na hodnikih in
na ulici pred poslopjem. Baska-
čena množica, ki je pritiskala k
vhodu, je zdrobila steklena vrata
in bile so manjše praške s
policijo.

Odbor je sklenil, da ostane pri
svojem prvem sklepu. Nekateri
odborniki so celo norce brill iz
navzočih, češ, da javne šole so
bile zgrajene za otroke, ne pa
za učitelje in zgradili so jih dav-
koplčevalci. Zaman so prisotni-
niki poudarjali, da oni niso učitel-
jelji, temveč starši otrok in tu-
di oni plačujejo davke.

Organizacije, ki nasprotujejo
redukciji šol, bodo nadaljevale
protestno akcijo. Protestni shodi
so napovedani po vsem mestu
in governorja bodo bombardi-
rali s peticijami in resolucijami,
naj vpliva na čikaškega župa-
nana in njegov šolski odbor, da
umakne program redukcije, ki
unčuje javne šole.

Nogavičarji zahtevajo od- pravo špienov

Zastopnik unije se obrnil na Roo-
sevelta, katerega urgira, naj
prepove špionažo med delav-
stvom

Reading, Pa. — (FP) — Fran-
ku Palmerju od Federalizirane-
ga tiska se je pridružila tudi
unija nogavičarskih delavcev,
ki urgira predsednika, naj pod-
jetnikom prepove špionirati med
delavci.

Pismo v tej zadevi je pred-
sedniku poslal John W. Edel-
man, raziskovalni direktor uni-
je. V njem pravi, da ima plete-
ninarska unija bogate skuaenje
z vohunskim sistemom ameri-
ških industrijskih carjev. Roo-
seveltu ali kongresnemu odseku
jey sak čas na uslugo z infor-
macijami, ki jih ima na rokah.

Edelman priznava, da je res
teško priti v okom temu probl-
mu, ker niti podjetniki in ne vo-
hunske organizacije poslujejo
na način, potom katerega bi jih
bilo mogoče poslati pred sodi-
šče. Vseeno pa bi bil predse-
dnikov edikt proti industrijske-
mu vohunstvu velika moralna
sila, s katero bi morali več ali
manj računati tudi profitaželj-
ni dinastični podjetniki.

Edelman opominja predse-
dnika, da špionske agencije kujejo
nove načrte za pobljanje unij,
kar je dokaz pismo neke agen-
cije, ki je prišlo v roke unij.
"Problem industrijskega špion-
stva mogoče ni v tem trenutku
najvažnejši za deželo. Je pa do-
vojlj važen. Tudi se ga ne more
ignorirati v prizadevanjih za o-
krevanje dežele", zaključuje E-
delman svoje pismo.

Pšenice ne bo primanjkovalo

Washington. — Na razna po-
ročila, da bo na svetovnem trgu
primanjkovalo pšenice, odgovar-
ja urednik vladnega buletina na-
našajoč se na farmske pridel-
ke in trg, da so taka poročila le
strašila. Pridetek bo nizek le v
Ameriki in Kanadi, v drugih
pšeničnih državah bo bogat. Ra-
di tarife bodo cene na domačem
trgu višje kot na svetovnem
trgu ali Kanadi.

Nova stranka se širi kot prerij-
ski požar po vseh provincah

Regina, Saskatchewan. — (FP)
Prva konvencija Cooperative
Commonwealth federacije, nove
politične stranke kanadskih
delavcev in farmerjev, ki je bila
ustanovljena pred enim letom,
je pokazala veliko popularnost
tega gibanja. Na konvencijo, ki
se je vrnila v tem mestu, so pri-
šli delegatje iz vseh krajev pro-
strane in redko naseljene Kana-
de.

Ko so se bili pred letom sešli
v Calgaryju, Alberta, zastopniki
provincijskih delavskih in farmer-
skih stran, ni nikdo izmed 50 de-
legatov sanjal, da ustanovljajo
politično gibanje, ki bo v kratki
dobi enega leta objelo vso de-
želo. Njih takratni namen je
bil, da v prvi vrsti sbljžajo ob-
stoječe farmske in delavske
stranke, ki so bile brez vseh
medsebojnih vezi.

Takoj po tem sestanku pa je
novo gibanje začelo spontano
rasti po vsej deželi. Do tega je
buržoasno časopisje nenamena-
mno pripomoglo. Zadržni
državni federaciji je posvedalo
kolone gradiva v prizadevanju,
da gibanje ubije predno ima pri-
liko razviti se.

Pod vodstvom poslanca J. S.
Woodswortha so delavski in far-
merski poslanci v parlamentu
zadnje jeseni iniciirali diskusijo
o polomu kapitalizma in reor-
ganiziranju države na programu
Cooperative Commonwealth fe-
deracije. Debata je trajala več
dni in rezultat je bil, da je no-
vo gibanje dobilo tisoče privr-
ženecv, do česar je kapitalistično
časopisje nenamenaoma sopes-
veliko pripomoglo, ker je o de-
bati prinašalo obširna poročila.

Danes je federacija sila, s ka-
terero računajo obe stari stranki,
liberalna in konservativna. Obe
vodita kampanjo proti nji in jo
prikazujeta za — boljševisko. Ta
kampanja pa se je do sedaj iz-
kazala za bumerang.

Njen program je socialističen.
Zahteva socializiranje vseh glav-
nih industrij, bankirstva, semije
in medicine ter šolstva. Gospo-
darski razvoj države naj bi vo-
dil vrhovni svet za ekonomsko
planiranje. Na tem programu
hoče federacija zgraditi novo
socialno družbo v Kanadi. Vo-
telj gibanja je socialistični po-
slanec J. S. Woodsworth.

Španija sprejela drastič- ne zakone proti puščiam

Parlament omejil civilne svobod-
ščine intrigantom

Madrid, 27. jul. — Španska
zbornica je včeraj sprejela s ve-
liko večino drastične izjemne za-
kone, katere je predložila vlada.
Zakoni so naperjeni proti fašis-
tom, sindikalistom in komuni-
stom, ki neprenehoma skupno a-
li separatno intrigujejo in hu-
skaajo ljudstvo k terorizmu in
puščam.

Novi zakoni dovoljujejo vladi,
da lahko razglasi prvič "preven-
tivno stanje" in s tem ustavi svo-
bodo tiska; drugič lahko razgla-
si "alarmantno stanje" in s tem
suspendira vse ustavne pravice
državljanov in tretjič lahko raz-
glasi obsedno stanje in v tem
primeru ima neomejeno oblast,
da sklepa kar hoče.

Dalje ima vlada pravico, da
odredi splošno aretacijo vseh
"vagabundov", ki ne morejo la-
kvo dokazati, s čim se živje. Na-
dalje lahko suspendira porotne o-
bravnave in sodniki sami odlo-
čajo o krivdi ali nekrivdi obto-
lenecv.

Vse te deščbe so začasne in
namen zbornice je, da jih pre-
kliče kakor hitro se pojavijo v
španski republiki normalne raz-
mere.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE POMOČNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Narodnina: za Zdravstveno (Sloven
Ch.) in Kanada \$2.50 na leto, \$2.00 za pol
leta, \$1.50 za štiri leta; za Chicago in Clevel
\$7.50 na leto, \$7.00 za pol leta; za In-
terstate \$2.50.
Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$2.00 per year,
Chicago and Clevelo \$7.50 per year, foreign
countries \$2.50 per year.

Cena oglasa po dogovoru.—Reklami se ne
vrnejo.
Advertising rates on agreement.—Manu-
scripts will not be returned.

Glasi na vas, kar ima stik s listom:

PROSVETA
2837-28 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.
Datum v oglasu, na primer (June 30,
1935), poleg vsakega imena na naslovu po-
meni, da vam je s tem datumom potekla
naročnina. Ponovilo jo pravočasno, da se
vam list ne ustavi.

138

Domač drobiž

Obiskovalci razstave

Chicago. — Zadnje dni so o-
biskali svetovno razstavo in u-
radnici SNPJ: Louise Jager, Jennie
Jager, Christine Rebernik in
Anna Lusha, Milwaukee, Wis.;
Ernestine Jug, Mineral, Kans.

Nov grob

Pueblo, Colo. — Tu je 24. t. m.
umrla Mary Okičič, stara 62 let.
Zapušča moža in štiri odraslene
otroke.

Še en grob

Milwaukee, Wis. — Dne 24.
jul. je v bolnišnici umrla Nellie
Tratar, stara 32 let in doma od
Kočevja. Bolehala je približno
mesec dni. V Ameriko je prišla,
ko je bila stara 12 let in tu zapu-
šča moža, sinčka, mater in dve
sestri. Pogreb je oskrbel Er-
menčev pogrebni zavod.

Pionir umrl

Joliet, Ill. — Tu je umrl Mar-
tin Konda, star 67 let in doma iz
Gradnika pri Semiču v Beli Kra-
jini. Konda je bil pionir joliet-
ske naselbine, kajti tu je živel
49 let. Zapušča ženo in dva si-
nova, v Kansasu pa brata na
farmi.

Poroka

Roundup, Mont. — Tu sta se
poročila William Klansek in Ma-
ry Poljšak, oba tu rojena in čla-
na društva št. 700 SNPJ.

Storklja

Superior, Wyo. — John Poren-
ta, tajnik društva št. 134 SNPJ,
je te dni dobil prvega sinčka.
Čestitke!

Sovjetski kapitan obsojen na smrt

Jaroslav, USSR, 27. jul. — Ni-
kola Andrejev, kapitan ladje, ki
se je 9. julija prekučnila na Vol-
gi in 98 delavskih izletnikov je
utonilo, je bil večerj obsojen na
smrt, ker je dovolil, da je pre-
več ljudi šlo na ladjo. Ladjica je
imela prostora le za 125 oseb,
on jih je pa naložil okrog 200.
Njegov pomočnik Leonid Kura-
kov je dobil 10 let zapore. Po-
nesrečni delavec so bili uposteni
v tukajšnji tovarni za lokomotiv-
e.

Tajnica seznanil direktorje dela s konferenco

Washington. — O poteku med-
narodne konference, ki se je vr-
šila pod okriljem delavskega u-
rada Lige narodov, bodo sezna-
njeni vsi državni direktorji dela,
je te dni naznanila delavska taj-
nica Perkins. Poslala jim bo ko-
pilo poročila o diskuzijah o
skrajšanju delovnika na 40 ur.
Ameriko je na konferenci po-
leg drugih zastopala tudi Mary
Anderson, direktorica ženskega
biroja delavskega departamenta,
ki je sestavila poročilo.

Britsko delavstvo bojkotira Nemčijo

London. — Vrhovni svet de-
lavske stranke, strokovnih unij
in poslanskega kluba je izdal
manifest, v katerem poziva an-
gloško delavstvo in vse prebiva-
stvo na trgovinski bojkot Nem-
čije kot "protest človeštva proti
zanikanju in zatiranju principov
človeškega vedenja."

Manifest urgira delavstvo naj
organizira kampanjo za sistem-
atično bojkotiranje vseh nemških
izdelkov. Bojkot je naperjen pro-
ti hitlerizmu in ne proti nemške-
mu delavstvu, pravi vrhovni de-
lavske svet.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Velik dan v Milwaukeeju

Milwaukee, Wis. — Kakor ka-
žejo vsa znamenja, bo letošnji
domov piknik, ki se vrši v nede-
ljo, 30. jul., v Gazvodnem parku,
zopet dobro obiskan. To pa tudi
ni več kot prav, saj je bila in je
ta organizacija vedno na delu za
splošno korist milwauških Slo-
vencev; k njej spadajo z malo
izjemo skoro vsa milwauška slo-
venska društva in nad en tisoč
posameznih delničarjev.

Še večje zanimanje kot smo
pričakovali je tudi vzbudil Hein-
nie, ki bo igral s svojimi Gren-
adirji na tem pikniku. Tudi tuji
se zanimajo in kot slišimo jih
pride mnogo na ta naš piknik.
Opozarja se Slovence tudi iz
drugih naselbin, da pridejo ta
dan pogledat in poslušat Heinie-
ja. Gostoljubna postrežba vsake-
mu garantirana. Prostor pikni-
ka: Highway 36 (old Loomis
rd.) in So. 43rd street.

Ob 1. popoldne bo odhod av-
tomobilov od zemljišča Sloven-
skega doma na W. National ave.
in S. 12th street. Pozneje bo
vsako uro čakal truk za prevoz
na piknik in nazaj onih, ki ni-
majo svojih avtomobilov.

Na avtomobiliste se apelira,
da se pridružijo paradi, ravno-
tako tudi na vse one, ki imajo
narodne noše, da se oblečejo in
pridejo v paradu.

Preskrbljeno je v vseh ozirih
izbornu. Izvajale se bodo tekme,
igre, delile nagrade, pilo naj-
boljše vino in pivo, za prizgrize
pa bo okusno pripravljen "bar-
becue," več vrst sproti pečene-
ga mesa. Plesalo se bo ob zvokih
najboljše godbe slovitiga Hein-
nieja, dobček pa gre za dobro
stvar vseh milwauških Sloven-
cev, zato pa naj bo tudi smer
vseh milwauških Slovencev v ne-
deljo usmerjena na Gazvodno
farmo! — Pripravljajni odbor.

Trmoglavost operatorjev

Johnstown, Pa. — Iz raznih po-
ročil je razvidno, da se je samo
28 odstotkov premogarskih ma-
gnatov odzvalo, da skupno z u-
nijskimi voditelji uredite tako-
zvani premogarski pravilnik
(coal code), drugih 72% operator-
jev vztraja pri "open shop"
sistemu ali so pa za kompanijsko
unijo.

Ker so operatorji dobro orga-
nizirani in imajo več vpliva pri
vladi kot delavec, se je bati, da
bodo na en ali drug način izigra-
li vlado in delavce ter usilili ru-
darjem svoje kompanijske unije,
ki pomenijo za rudarje toliko
kot nič.

Radi obstoječih razmer je pri-
poročati rudarjem, naj vsaj za-
časno opuste notranje boje v uni-
ji sami (glede vodstva itd.) ter
naj posvetijo vse svoje moči, da
utrdijo med članstvom omajano
zaupanje v unijo. Le na ta način
smemo upati na razvoj organi-
zacije v taki meri, da bo kos
težki nalogi.

V Penni je UMW edina rudar-
ska unija, ki nekaj šteje, zato
se moramo oprijeti te in pridobi-
ti v njo slehernega rudarja.
Stvari, ki se tičejo vodstva in
taktike unije, pa naj članstvo
prinese na lokalne seje. Tam se
voli delegate za konvencijo. Na
konvenciji se popravljajo pravi-
la, se voli odbor itd. Na lokalne
seje je tudi treba zanesti več so-
cialističnega duha, ki je potre-
ben vsaki organizaciji, ki hoče
iti z duhom časa naprej.

Kritika, kjer ni zadostnega
vzroka zanjo, naj odpade, mesto
tega naj se članstvo oprime de-
la za zgraditev močne in ugled-
ne unije. Ako ne bo delavstvo
storilo tega, bo goljufano tudi
pod "new dealom".

John Langerholc, 82.

"Ob priliki se zopet oglašim"

Eveleth, Minn. — "Ob priliki
se zopet oglašim", se navadno
glasi na koncu mnogih dopisov.
Ta pripis je prešel v navado.
Malokateri izraz izraza miselno
stanje dopisnika tako značilno
kakor ravno ta. Ob priliki se
zopet oglašim. Dopisnik, ki tako
zaključuje svoj dopis, meni, da
se bo še oglašil, ako prilika na-
nese, drugače ne.

Ej, tovariši, dopisnik ne sme
čakati na prilike. Prilika je ve-
lika činiteljica povsod. Prilika
sama je že takorekoč pol zmage.
Dajte mladeniču priliko, ako-
prav je v rjavih hlačah, je trd-
no prepričan, da prgnaga zapre-

ke. Dajte priliko možu življen-
ja, orodje in neko mesto, kamor
stopi, pa vam v drugo smer za-
sne ves svet. Ob priliki se da
mnogo več napraviti, ampak do-
pisnik ne more nanjo čakati.

V sedajnosti je dovolj prilik
tam, kjer smo, ako imamo do-
volj zmožnosti, da jih zgrabimo
ter se okoristimo z njimi. Prili-
ka in zmožnost uporabe gresta
natančno vedno skupaj. Ampak
prilika je kakor kos ledu; kma-
lu se stopi na toplem, izpreme-
ni v vodo. Ako pa kos letu upo-
rabimo, si iz njega lahko ustva-
rimo nov kos ledu. Prilike so
velike in majhne, kakor kosi le-
du, vidne in nevidne. Pred sto
in petdesetimi leti so brambovci
pod Washingtonom med po-
kanjem pušk in topov proglasi-
li ameriško neodvisnost, katera
je še danes vidno, trdno dejstvo;
ako ga hočemo uporabiti, si iz
njega lahko ustvarimo novo ne-
odvisnost: delavsko osvobodjenje
izpod kapitalističnega jarma.

Ameriška neodvisnost nas je
osvobodila angleške nadvlade,
Lincolnova uprava zamorce, se-
daj smo vsi prosti državljani, se
nas uči. Ne, o ne; nismo še pro-
sti. Ameriška neodvisnost je pre-
trgala verige angleške nadvla-
de — verige pa so ostale na na-
ših vratovih; te vlačimo nao-
krog: "Kdo me kupi, izreci ce-
no?" Hudi varuhi naših domov
so priklenjeni na take verige. Pa
se včasih sproste in vidimo, da
niso tako hudi, da bi se jih mo-
ralo vsled hudobnosti priklenja-
ti na verige, da se priklenjajo
na verige samo zato, da ostane-
jo doma ter varujejo naše ogra-
jene domove. Največja veriga,
katera priklepa huđe varuhe, je
gospodarska veriga. Ta je iz že-
leza. V železo se polaga največ
vere.

Druge verige so vse tanjše in
drobnejše; niso več verige, ampak
drobne vrvi in vrvice, katere se
lahko pregrizne. — V zagraje-
nih domovinah se ne goji samo
živali, ampak se poraja človek
in raste. Čuvajti stoji poleg vrat
ter skrbno pazi, da kdo ne po-
begne v svet, kajti že sam beg
tu pomeni poraz, bankrot. Ali
kljub skrbnim čuvajem se ta in
oni oprostijo ter pobegne. In vse-
lej, kadar vidim nov dopis v de-
lavskem listu govoreč o razme-
rah, ki vladajo v ograjeni domo-
vini, čutim neko allo v njem, ki
mi govori: "Zopet se je eden o-
prostil kapitalističnega strebra,
pobegnil pred nosovi čuvajev.
Naše vrste se množe, jačajo."

Prostost je lepa stvar, kos v
dobravi, ki skaklja in spleta svoje
gnezdec. Ali oprostiti se ste-
bra ter vlačiti verige za seboj ni
zadosti. Tu je treba streti veri-
ge, streti popolnoma, zakopati
jih globoko v zemljo. Kdor vle-
če verige ni prost človek in tu-
di nudi priliko, da ta ali oni lah-
ko zgrabi za verigo. Pa čudo,
čim se ta ali oni oprostijo kapita-
lističnega strebra, se oglašijo kil-

ci, glasni in mlo doneči kakor
materini: "Pridi, pridi nazaj!
Glej, tu je pot v domovino ma-
sla in medu! Čemu si ubežal iz
naše domovine?"

Ali vse klicanje je zaman. O-
proščeni vleče dalje svoje veri-
ge, vleče tja, kamor ga veselje.
Pozdravljeni ubežniki, ki ste se
sprostili temnega kraljestva in
javili svetu svojo zmago. Prej
smo si bili tuji v trdnjavi, zdaj
smo si tovariši.

Joseph Kovacich, (nečlan.)

Dne 6. avgusta na Pintarjevo farmo!

Cleveland, O. — Kot sem že
zadnjič mimogrede omenil, pri-
redi klub št. 27 JSZ in njegov
odsek zbor "Zarja" velik piknik
dne 6. avgusta na prijazni Pin-
tarjevi farmi v Noblu, O.

Program: nastopi izvrstnih go-
vornikov, nastop pevskega zbora
"Zarja," ki bo zabaval navzoče
z lepimi slovenskimi pesmicami,
oddaja krasne ure v korist Pro-
letarcu, balincanje, sodrug Kom-
mar priredi "nekaj čudnega in
zabavnega" in več drugih stvar-
i bo na dnevnem redu.

Vsi, ki ste posečali lanske klube
prireditve, se spominjate,
da ste bili vsakokrat tudi do-
cela zadovoljni. Gotovo bo ravno
tako in mogoče še bolj lušno na
tem pikniku. Lepo petje, izvrsta-
na godba, izborna postrežba in
vesela domača delavska družba.

Voz odpelje izpred SND ob
12:30 in se ustavi pri SDD na
Vaterloo rd. Nadalje vozi od
St. Clair Nottingham kare pri-
bližno vsake pol ure. V slučaju
slabega vremena se zabava vr-
ši v Slovenskem narodnem domu
na St. Clair ave. (Ne pozabite
tega!) Vabljeni ste vsi sodrugi
in sodruginje, prijatelji delav-
stva in lepega petja, da nas pose-
tite od blizu in daleč. (Kaj pa
Girardčani, tako tudi iz Akrona,
Barbertona, Kenmora, Loraina
in drugod?) Vsi ste dobrodošli in
boste z veseljem sprejeti! — An-
ton Jankovič, (večni popotnik.)

S potovanja

Oglesby, Ill. — Ker je menda
prijetnejše čitati kot pisati, sem
tudi jaz med tistimi, ki rajši čit-
tajo ko pišejo. Delavske razme-
re so se nekoliko izboljšale v
cementarnah. Na 16. julija smo
dobili 6-urno delo in plačo povi-
šano za 45 odstotkov, a so nam 2
uri na času prikrajšali, tako,
da je povizek zaslužka samo
10% in to le pri Marquett Ce-
ment Co. Življenjskim potreb-
činam pa so se cene dvignile od
16 do 20 procentov, tako da je
za delavca še zmeraj težko za živ-
ljensko eksistenco.

Na 2. julija z vso družino sem
se odpravil k slov. farmarjem v
Wisconsin. Ob 7.30 dopol. smo
že bili v Madisonu, Wis., glav-
nem mestu. Od tam naprej pa
do Wisconsin Rapids. V bližini
2 milj je naseljen Anton Mar-
tinc, brat moje žene, ki katere-
mu smo dospeli ob 10. dopol. in
prevozili 265 milj. Martincevi so
bili malo presenečeni, našega o-
biska so bili veseli in z nami

prav prijazni v vseh ozirih. O-
gledali smo si vsa gospodarska
poslopja, katerih je precej. O-
menjeni lastuje 220 akrov obse-
gajočo farmo, ki se razprostira
po lepi ravnini, ima 32 glav ži-
vine, 2 konja, traktor in več vrst
poljedelskih strojev. Žal, da ni
čas dopuščati ostati delj časa.
Lepa zahvala za gostoljubnost.

Od tam smo pot nadaljevali
severno v Marshfield in Neills-
ville, Wis. Zemlja se začne polo-
goma dvigati in so prijazni kra-
ji in čist zrak. Zvečer ob 7.30
smo dospeli do slovenskega far-
marja, dobre poznanega rojaka
John Brajerja, čigar posestvo le-
ži na lepi ravnini z dobro ureje-
nimi gospodarskimi poslopji. Res
prijazen kraj. (Moja 11-letna
hčerka bi rada pri njih ostala
za časa šolskih počitnic.) So pri-
jazni ljudje in so nam postreg-
li z jedjo in prenočitcem, za kar
jim lepa zahvala.

Naslednje jutro smo našo pot
nadaljevali proti Willardu. Zem-
lja postaja malo višja in bolj
hribovita. Radi dolge vožnje
sem začel misliti, da mogoče do-
bi naš avto revmatizem ali pa
srčno napako. K sreči je bil ve-
dno močnejši in smo dospeli ob
8. uri tisto jutraj v willardsko
naselbino, ki je menda največja
slovenska farmarska naselbina
v Ameriki. Vstopil sem v bližnjo
trgovino. Govorili so samo slo-
vensko. Slično kot pred 20 leti
v rojstnem kraju v Kamniku.
Kmalu smo dospeli k dobro po-
znanemu slovenskemu farmar-
ju Mike Krulcu. Krulčevi so ja-
ko prijazni in postrežljivi. Krulc
ima lepo moderno iz opeke zida-
no novo hišo, v kateri sem si o-
gledal tudi njegovo pisarno, kjer
opravlja 3 različne urade. Iskrena
zahvala za vso naklonjenost.
(Do Willarda smo prevozili 400
milj.)

Vožnja nazaj je bila zanimiva.
Peljali smo se po neki lepi dolini,
ki nam je nudila s hriba res
krasen razgled. Dospeli smo v
mesto Black River Falls, ki leži
med hribi ob potoku Black in ob
11. uri dopol. smo že "pripraska-
li" do Millstona ter tam v bližini
obiskali slovenskega farmarja
Johna Smrekarja. Spet prijazen
sprejem, postrežba pa prvovrst-
na. Ana Smrekar pač zna po-
streči daljnjim potnikom. S
Smrekarjem sva ogledala gospo-
darska poslopja, urejena po naj-
boljšem sistemu. Farmarji v teh
krajih imajo zelo pripravno zem-
ljo za živinorejo in mlekarstvo.
Kakor sem opazil, jim ni treba
revščine trpeti. Letošnja suša
jim je pa prizadela veliko ško-
de. Podnebje je bolj mlo in zdra-
vo kot v srednjem Illinoisu.

Naj končam, sicer bo ta do-
pis tako dolg kot naše potovanje
v Wisconsin—800 milj.

Frank Jerše, 95.

Poročilo in zahvala

Windsor Heights, W. Va. —
Na razna vprašanja o delu odgo-
varjam sledeče: Najprej so za-
čeli uposlevati stare odslovljene
delavce. Tu je še vedno mnogo
brezposelnih, čeprav se razmere
izboljšujejo. Ko se bodo razmere
izboljšale, bom poročal v Pro-
sveti.

Dne 11. julija smo se tu ru-
darji stoodstotno organizirali v
UMW unijo. Kaj takega tukaj
še ni bilo nikdar. Kot se sliši, je
v okolici vsa industrija oz. vsi
delavci organizirani.

Podpisana se iskreno zahva-
ljujeva vsem, ki so se odzvali
najinemu vabilu 15. julija in se
udeležili 20 letnice najine poro-
ke, za prijaznost in darila. L.
Bartolu za nagovor in L. Miha-
čiču za godbo. Slike se niso o-
nesle (morda se je kdo kislal dr-
žal, da je, žal, šipa poročila).

Frank in Frances Kolenc.

Mali posvetilki v organizaciji

Cleveland, O. — Tu imamo
organizacijo malih posestnikov.
Priporočljivo je, da se ji vsak
pridruži. Apelliram na vse roj-
ake, da tako store. Vidim, da se
Čehi udeležujejo sej v naši dvo-
rani, naši rojaki pa ne pridejo.
Zakaj ne stopimo v to akcijo?
Vsak je dobrodošel, če ima dolg
ali ne. Vsi plačujemo visoke dav-
ke, zato pa vsi v skupno orga-
nizacijo, da kaj pridobimo. Ude-
ležujte se teh sej, ki se vršijo
dvakrat na mesec v Slovenski
delavski dvorani na Prince ave.
in 109th st. Vprašajte oskrbnika
za datum. Na svidenje na pri-
hodnji seji. Anton Zelenka.

**Reading še vedno v o-
mu stavkovnega va**

Opensaparski podjetniki se
nijo priznati unije. Vse
vse industrije prizadete.
Icija razgnala brezpo-
Med delavci valovi nov

Reading, Pa. — Vzhodna
sylvanija ni še videla
stavk v kakem mestu kot je
slučaj v Readingu. Sploh je
lo "krajev v zgodovini de-
katerih se je delavstvo
vnemo in v tolikem obsegu
v stavko kot je to storilo
dfingu, ki šteje okrog 10
prebivalcev.

Velike nogavičarske tu-
popolnoma počivajo že pa-
nov. Le par manjših "sear-
tovarn obratuje z nekoli-
bi. Vseh pleteninarskih
cev je na stavki preko 100.
Velike družbe, vedoč, da se
anjene ob steno, se trdovje
pirajo priznanju unije. I-
vjljene so plačati unijako le-
in ugoditi stavkarjem dru-
hteve, le unije se branijo
tj, kar je glavna zahteva
cev.

Policija, ki je prvotno
ne nastopala proti delav-
zadnje čase nekoliko popu-
stavkarjev ne moti. Ma-
ketne pohode mirno opazu-
gla pa se je na povelje žup-
policijskega komisarja na-
nizirane brezposelne, ki po-
jo stavkarjem.

Zadnji teden, ko so se
li v pohod in pričeli ka-
proti domu direktorja in
pomoči, da zahtevajo več
poro, jih je policija napu-
razpršila. Brezposelni so
to obrnili na gubernerja
ta s prošnjo, naj ukaže le-
oblastem, da mirnih dem-
cij ne smejo motiti. Ose-
povabili tudi njegovo ženo
zopet pride v Reading na
shod.

Par dni pred tem napad-
licije so se vršile velikane
monstracije stavkarjev. V
di je korakalo 25,000 de-
ali ena petina vsa gre prebi-
Skoraj ni industrije v
ki je brez stavke. Ind-
prestic, ki so ustanovili un-
njo, so zmagali v štirih
nah, ki so priznale unijo
se Pretzel Co. je prvotno
sila pogodbo, a se pozne-
mislila. Prav tako se im-
ra Bachman Co., ki ima
v raznih mestih. Delavci
vijo, da jo bodo prej ali
sličili na priznanje unije
di vse druge podjetnike.

Delavci pri Jackson Ros-
kompaniji so se vrnili na
je družba priznala nove
znižala delovnik a 56 na 40
teden in zvišala plače. Mi-
plača je od \$12 do \$16 na
prej je bila \$4, izurjenim
cem pa je zvišala plače

Na stavki so tudi vora-
sijev in litarji pri Text-
chine Co., klobučarski de-
se pripravljajo na sta-
družbe ne priznajo Unite-
ers unije, ki je aktivna
panji. Organizirajo se
govski klerki in jeklarski
ci.

Sploh je med vsem dela-
zavel neumoren duh, ki
za popolno organiziranje
dustrij in trgovin. In tu-
da, da bo Reading, ki je
preteklosti torišče openi-
in nizkih plač, postal v
bodočnosti nova unijska
va. V tej kampanji so
vodilni element socialisti
prenesli vse svoje aktiv-
industrijsko polje.

Sodnik oprostil profes

Chicago. — Profesor
Morse Lovett in Thoma
Kenna, tajnik tukajšnje
Janke American Civil Li-
unije, ki sta bila aretir-
stavkovni strah oblačila
karjev, sta bila po sodni-
knechtu oproščena "aku-
izgredom". Sodnik je de-
anu pravdniku rekel, ne
glučajev več ne tira pre-
sicer bo "on obtiene-
nja k nemrom."

Najzanesljivejši de-
lavske vesti so v
"Prosveti". Ali jih
dajo?

Mrs. W. Post, žena znanega ameriškega letalca, ki je že dru-
gic obletel svet, to pot sam. Ves čas njegovega poheta je bila v
svetzi z uradništvij listov, da izre najzanesljive vesti o njem.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

Ljubljana, 11. julija.

socialisti izrabljajo položaj

Narodno strokovna organizacija (ki se pogosto navdušeno hitlerjevske metode) skuša vs čas izrabljati ta položaj v korist svojih interesov. Toda množica jih je, ki so se odločili, da se ne bodo vključili v njihove dejavnosti. Poročali smo že, da so nekateri od njih, ki so se odločili, da se ne bodo vključili v njihove dejavnosti, predsednik organizacije, ki se imenuje "Naj pridejo ban in ministri", jim pokazal, kako živimo in kaj hočemo! Predsednik organizacije, ki se imenuje "Naj pridejo ban in ministri", jim pokazal, kako živimo in kaj hočemo! Predsednik organizacije, ki se imenuje "Naj pridejo ban in ministri", jim pokazal, kako živimo in kaj hočemo!

so otroka močili, da se je zavedel. Poleg notranjih poškodb ima tudi otrok eno nogo zlomljeno. Terezija se zdravi v novomeški bolnišnici, Barbeta pa so aretirali. Ko je priznal, je za razlog navedel svoj sum, da Terezija ni njegov otrok. Vaščane je Barbetovo dejanje tako razburilo, da so morali orožniki čuvati Barbeto pred napadom.

Premetena sleparica. — Je to 45 letna Marija Streharjeva iz Lahov pri Krašnji, kamniški okraj. Že leta 1926 je bila pred poroto obsojena na 14 mesecev ječe radi sleparij, in 7. julija letos je spet sedela pred malim sodnim senatom v Ljubljani. Zaradi sleparij. Iz kmečkega vzrjeverstva in splošnega pohlepa po čim večjih obrestih je znala ta ženska kovati kapital zase. Prisleparila je nad 300.000 Din, in ta denar tudi investirala v tihotapstvo kokaina in drugih mamil. In nekaterim kmetom in kmeticam je bila ta sleparica tako pri srcu, njene obljube tako lepe, da so si celo izposojali denar proti intubaciji na posestvo, samo da bi vlekli od nje lepe obresti. Toda sleparica je zmerom izginila brez sledu. Njena metoda je bila preprosta: hodila je od kraja do kraja, se izdajala za trgovko, ostala pri hiši nekaj dni, molila na vso moč z domačimi, če so bili pobožni, nazadnje pa jih je z obljubami velikih obresti pridobila, da so ji posojali denar, in to kar po 50 tisoč Din in še več. Sleparica je po aretaciji vse priznala, samo zaradi nekih vsot je njeno knjigovodstvo v nesoglasju z očitki državnega pravnika. Priznala je tudi, da denarja ni zapravljala, marveč vlagala v veliko, tajno podjetje, kakor je rekla. Imen družabnikov ne mara izdati. (Kaj se ni ta ženska učila pri poklicnih bankirjih in trgovcih?)

Začasen mir

razglasitvi raznih obljub, ki so nekaterim malenkostnim delavcem postale mirni. Tudi žene so se umirile. Gojda je, da bodo znova in humornost, če bo ostal po-
 komisija pregleduje bedo
 trije meseci na banjski
 sestavljena komisija je
 svoje delo šele zdaj in go-
 svojim delom še čakala,
 ne miri v rudarskih re-
 opozorili komisijo, da
 eksistira. Dne 10. julija je
 komisija v Zagorju. V
 rudarski glavar iz Ljublja-
 zastopnik socialnega mini-
 zastopnik banke upra-
 rajni glavar, tajnik Delav-
 rnice. Pridružili so se
 rajevni zastopniki strokov-
 organizacij, župan itd. Ko-
 je zasliala poročila raz-
 obinskih funkcionarjev,
 delavcev ter tudi
 Ogleдали so se tudi neka-
 stanovanja ter ugotovili, da
 v Zagorju res velika.

Nastopile so razne priče. Stara žena Marija Stoparjeva iz Homca ji je posodila 56.300 Din; na noko njivo je vzela posojilo, da ji je dala lahko tako visoko vsoto. Vso domačijo je zapravila s tem. Neža Rakova iz Homca ji je posodila 55.000 Din in se je zadolžila. Umrli Marija Tomčeva ji je dala 56.000 Din. Obljubila ji je sleparica obresti, da ji ne bo treba nikoli več delati. Ana Dacarjeva iz Vasnega je nasedla sleparkini pobožnosti. Skupaj sta molili. Posodila ji je 29.400 Din. In na enak način je izvalila tudi od drugih tisočake, ki so si jih mnogi izposojali, samo da so lahko ustregli Streharjevi. Tudi ta je trdila, da si s posojilom pridobijo zasluženje pred bogom. Na razpravi je sleparkin branilec prebral tudi pismo, ki ga je prejel iz Gorice. Podpisan je neki Ivan Trobentar, ki piše: "Potrudite se za njo! Vse bo pošteno plačala. Meni je to nemogoče. Lahko bi ji nakazal (denarja), a se nahaja v "hiši žalosti". Meni pa je nemogoče iti tja, ker sem v strahu, da se mi kaj pripeti. Rešite jo iz hiše obupa!" Ko je predsednik vprašal obtoženko, kdo je pisal to pismo, je rekla obtoženka: "Ne povem. Imava kupčijske zveze. O tem ne govorim rada!" Gre pač za zastopnika spretno organizirane družbe za tihotapstvo kokaina. Streharjevo so obsodili na 2 leti in pol robije. Pritožiti se Streharjeva ni marala, češ, lah-

ko bi mi še več naložili. In se je sprijaznila z obsodbo. Cez dve leti in pol bo pa spet aktivna v svojem "podjetju" v krogu svojih "družabnikov".

Umrli so: v Mozirju tovarnar Alojz Goričar, v celjski bolnišnici 79 letni posestnik Jurij Goričar in Kokarja pri Gornjem gradu, v Hrastniku 69 letna Helena Planson, ruska emigrantka, v Ljubljani delavec Simon Murko, v Mariboru mlada učiteljica Vida Bogatec.

Je šel v smrt? — Z Zupanjih njiv v kamniškem okraju se je pred 14 dnevi odpeljal na kolesu proti Ljubljani 18 letni Ivan Bodlaj in se ni več vrnil. Vse povprašanje za njim je brezuspešno. Sodijo, da je izvršil samomor, ker je bil fant zadnje čase zelo potr. Če bi se bil spetoma ponesrečil, bi se gotovo že zvedelo.

Policijska racija se je spet izvršila pred tednom, in sicer na berače. V pomanjkanju dela in kruha se lotijo beračenja mnogi brezposelni, moški in ženske, in so med njimi seveda tudi ljudje, ki so še popolnoma krepki, a morajo vseeno beračiti, ker ne morejo drugače živeti. Policija pa je privedla racijo nanje. In — kakor pravi "Jutro", je bila racija "zelo uspešna". Polovili so okrog 30 beračev in med njimi več žensk. Vse so aretirali ter odvedli v zapore, od koder jih bodo odgnali v pristojne občine. In potem bodo spet prišli v mesto za poslom, ki ga ne bodo našli, začeli bodo beračiti, aretirali jih bodo in tako dalje.

Preseljevanje v množici. — Najemnikom, ki ne zmorejo plačevati najemnine, odpovedo hišni lastniki stanovanja. A če najemniki ne najdejo drugega stanovanja, hišni lastnik pa jih ne mara imeti več v hiši, se obrne hišni lastnik na sodišče ter preko njega odpove stanovanje z določenim rokom. Po tem sodnem odloku mora najemnik iz hiše, sicer ga "uradno" vržejo s pohištvo na cesto. Takih sodnih odpovedi je za vsak določen rok zelo mnogo in kadar pride dan teh sodno odpovedanih selitev, oživijo ljubljanske ulice: pohištveni transportni vozovi prevažajo pohištva v vse smeri. Letos je bilo podanih že blizu 700 sodnih stanovanjskih odpovedi, samo od 1. aprila do julija jih je bilo 316. Večina teh odpovedancev se bo selila prve dni avgusta. So to po večini uradniške in delavske družine, ki imajo enosobna in dvosobna stanovanja. Dvosobna stanovanja so najbolj iskana, in zaradi tega je njih najemnina sorazmerno najdražja. Dvosobna stanovanja v mestu (brez kopalnice, predsobe, vrta itd.) stanejo do 1000 Din in več, v predmestju pa do 900 Din, s kopalnico 1000 Din. Enosobnih stanovanj je težko dobiti izpod 400 do 500 Din. Njih visoka cena se vzdržuje zaradi mnovega povpraševanja. In namestu da bi razni zavodi in podjetja zidali mogočnih palač z dragimi stanovanji, naj bi rajši zidali stanovanjske hiše z dvosobnimi in enosobnimi stanovanji. Pokojninski zavod n. pr. bi vsekakor storil mnogo bolj za svoje člane in tudi za svoje imetje, da bi tiste milijone, ki jih je potrošil za zgraditev "nebotičnika", vložil v zgraditev stanovanjske kolonije. In iz tistih mnogih milijonov bi lahko zgradil Pokojninski zavod celo vrsto kolonij. S koristjo take kolonije bi se lahko zavod bolj bahal kakor v višino in mogočnostjo svojega nebotičnika.

Hiše iz neprozornega stekla in nikel iz aluminija

Senzacionalni uspehi v vseh znanstvenih področjih

Stotine velikih znanstvenikov in njihovih manjših, a zato nič manj važnih pomagačev delujejo v svojih laboratorijih neprestano, da bi rešili probleme, ki jih prožita potreba in slučaj. Da-li bo uspeli praktično uporabni ali samo teoretično, to je za trenutek nepomembno, kajti vsako novo dognanje pomaga znanosti naprej, v vsakem novem odkritju so kali za nova spoznanja in bodoče uspehe.

V zadnjem času vzbuja veliko pozornost izum enega najboljših angleških inženirjev jeklarke stroke, Cooper-Colesa, ki je sestavil neprozorno steklo, ki je prozorno samo z ene strani. Pri šipi iz takšnega stekla je mogoče videti n. pr. skozi okno vse, kar se dogaja zunaj, ni pa mogoče od zunaj opaziti, kaj se godi znotraj. Vsa skrivnost tega stekla je preprosto v tem, da je po eni strani prevlečeno s silno tenko kovinsko plastjo, ki dovoljuje s te strani prost pogled na nasprotno stran, oseba, ki gleda z neprevlečene strani proti prevlečeni, pa se v tej samo zrcali in ne vidi, kaj je za šipo. Cooper-Colesov izum ima velik praktičen pomen, saj je bila potreba po steklu s takšnimi lastnostmi že davno živa, še posebno velika pa je danes, ko prihajajo v modo (a ne samo v modo) iz stekla zidane hiše.

Cooper-Coles je rešil vprašanje enostransko neprozornega stekla po večletnem proučevanju nauka o atomih. Takšno proučevanje je sedaj še v nekem drugem področju obradilo velik sad.

V glavnem poznamo že davno hipotetične osnove svetlobnih učinkov na fotografske plasti. Bromosrebrna plast se pod vplivom svetlobnih žarkov spremeni in v njej nastajajo različni spremeni mesta. A kako se izvrši ta sprememba in zakaj jo moremo potem "razviti" in "fiksirati", to je peval sedaj prof. Pohn iz Göttingena.

Najmanjši drobec bromovega srebra sestoji iz pozitivnih jeder in negativnih elektronov. Pod vplivom žarkov se elektroni izločujejo in okoli njih se pozneje pri razviti zbirajo delci kovinskega srebra v podobi temnega praška. Sele po tem zbiranju srebrnih delcev okrog elektronov postane latentna slika vidna. Ta ugotovitev je videti na prvi pogled dokaj malenkostna — a vendar je obsežen v njej ves razvoj bodoče fotografije in odkritje fotografskih plasti s takšnimi lastnostmi, ki o njih današnji ljubitelji sivo-črno-bele umetnosti šele sanjajo. "Absolutna ničla" se imenuje temperatura — 273 stop. Celzija. Ta najnižja možna temperatura vlada morda neke v svetovni prostornini in človek je še ni dosegel. To se pravi: po zadnjih poskusih nas loči od nje samo še 0,27 stopinje. Temperatura — 272,72 stop. Cenizja so dosegli namreč te dni profesorji Haas, Kramer in Wiersma v laboratoriju lejdenskega vseučilišča. Preko pol stoletja trdega boja je bilo treba, da je znanost prišla eksperimentalno tako blizu absolutne ničle: Seveda so učenjaki, ki dvomijo, da-li bo kdaj mogoče doseči to ničlo samo. A o marsičem so že dvomili, kar se je pozneje izkazalo kot možno.

Če bi hoteli omeniti vse važne letošnje uspehe trmaste raziskovalnega in izumiteljskega dela, bi morali nekoliko tednov vsak dan polniti kolone te

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila 1904

Podporna Jednota

Inšcep. 17. junija 1907
v državi Illinois

2637-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Tel. Rockwell 4904

GLAVNI ODBOR S. N. P. J.

UPRAVNI ODBEK:

VINCENT CAINKAR, predsednik.....2637 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 FRED A. VIDER, gl. tajnik.....2637 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 LAWRENCE GRADISHEK, tajbol.odd. 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 JOHN VOGRICH, gl. blagajnik.....2637 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 FILIP GODINA, upravitelj glasila.....2637 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 JOHN MOLEK, urednik glasila.....2637 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ODBORNIKI:

FRANK SOMRAK, prvi podpredsednik.....996 E. 74th St., Cleveland, O.
 JOHN J. LOKAR JR., drugi podpredsednik.....1198 E. 170th St., Cleveland, O.

GOSPODARSKI ODBEK:

MATH PETROVICH, predsednik.....595 E. 140th St., Cleveland, O.
 ANTHONY CVETKOVICH.....983 Seneca Ave., Brooklyn, N. Y.
 JOHN OLIP.....149 S. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.

FOROTNI ODBEK:

JOHN GORŠEK, predsednik.....414 W. Hay St., Springfield, Ill.
 ANTON ŠULAR.....Box 27, Arma, Kans.
 JOHN TRČELJ.....Box 257, Strabane, Pa.
 FRANK PODBOJ.....Box 81, Parkhill, Pa.
 FRANK BARBICH.....1216 E. 176th St., Cleveland, O.

NADZORNI ODBEK:

FRANK ZAITZ, predsednik.....3639 W. 38th St., Chicago, Ill.
 FRED MALGAI.....35 Central Park, Peru, Ill.
 JACOB AMBROZICH.....418 Pierce St., Eveleth, Minn.

POZOR! — Zastopništvo v glavnih odborih, ki deluje v gl. uradu, se vrši tako: VSA FIRMA, ki se nanaša na posle gl. predsednika, naj se obrne na predsedništvo. VSE DENARNE pošiljave in stvari, ki se tičejo gl. upravnega odbora in jednote, naj se pošiljajo na gl. tajništvo. Vse stvari, ki se tičejo gl. blagajnika, naj se pošiljajo na blagajništvo. VSE PRITOŽBE glede poslovanja v gl. upravnem odboru naj se pošiljajo Franku Zajcu, predsedniku nadzornega odbora. VSI PRITVIKI na gl. poslovni račun se naj pošiljajo na Johna Goričarja, predsednika poslovnega odbora. VSI DOPISI in drugi spisi, namizila, odlaš, naročila in splošni vsi, kar je v zvezi s glavnim jednoto, naj se pošiljajo na "PROSVETA", 2637 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTE: Correspondence with the Supreme Office should be addressed as follows: Communications for the executive board should be addressed to him. All communications of money and business concerning ledger and members other than club benefits should be addressed to the secretary's office. Matters of club benefit should be addressed to the assistant secretary. Financial matters under the jurisdiction of the treasurer's office should be taken up with him. Complaints concerning the work of the executive board should be addressed to Frank Zajec, chairman of the Board of Supervisors. Charges, complaints and appeals should be addressed to John Goričar, chairman, Judicial Committee.

rubrike. Govoriti bi morali o razdelitvi atomov, o odkritju 11. planeta, o izdelovanju novovratnega eksploziva za angleško vojsko, o fabrikaciji novega stropenega plina, ki bo roval v bodočih vojnah kakor steklen dež izpod neba na glave vojskovanca željnih ljudstev — govoriti bi morali o stotinah in tisočih podobnih laboratorijskih sadov. Zakujučimo z odkritjem nürnberških profesorjev Kaula in Naimanna, ki trdita, da spreminjata aluminij v nikel. To bi bilo silno važno odkritje, ker aluminija je dosti povsod, nikla pa malo. Obenem bi takšno odkritje pokazalo pot do uresničenja vsakovrstnih sanj stare alkimije. Seveda preiskuje sedaj cel trop učenjakov, da-li se nista Nürnbergzana zmotila kakor žal, že toliko spreminjevalcev snovi pred njima. O rezultatu bomo še poročali.

Novice z Marja

Ziviljenje na Martu je po novih raziskovanjih mogoče

Astronomom Lickove zvezdarne v Kaliforniji ni uspelo dognati samo to, da ima premičnica Mart našemu ozračju podobno ozračje, katerega so fotografirali. Tudi temperature, ki vladajo na sosednem planetu, so zmerili s tako občutljivim instrumentom, da kaže toploto sveče, ki je oddaljena sto angleških milj. Na Martu vlada po najnovejših podatkih temperatura 15 stopinj Cenizja opoldne in več stopinj pod ničlo ponoči. V ozračju, ki mu je višina kakšnih 100 km, nastajajo oblačne tvorbe, ki prinašajo obilen dež. To pomeni s drugimi besedami, da so dani vsi pogoji za razvoj živega življenja.

Kakšna so neki Martova bitja? Na to vprašanje, ki tako zanima človeški rod, odgovarjata profesorja Free in Shapley s omenjene zvezdarne, da pripadajo — če sploh eksistirajo — vsekakor nizkim živalskim vrstam; podobna bodo našim rakom ali morakim klobukom in sploh vodnim živalim brez okostih, ker na Martu po vsej priliki ni hitro tekočih voda, v katerih bi plavajoča bitja našlela na znaten odpor. Ni torej povoda, da bi morala imeti trda okostja. Telesa Martovih živali morajo biti vrhu tega prilagodena veliko slabotnejšim svetlobnim prilikam, saj prejema ta planet komaj polovico svetlobne množine, ki jo sonce daje zemlji. Po naziranju znanega astronoma prof. Pickeringa niso nekateri Martovi prekopi, ki se začasno pojavljajo in spet izginejo, nič drugega nego posledica velikanskih nalivov in poplav, ki razsajajo na ostareli premičnici. To pa pomeni, da morajo biti eventualna Martova bitja opremljena z vsem, da lahko kljubujejo tem deževnih viharjem.

V EVROPI PREHIVA ČETRTE NA ČLOVEŠTVA

Po poslednjih podatkih mednarodne komisije za popis vsega človeštva živi danes v Evropi 506 milijonov ljudi. To se pravi, da stanuje na vsakem kvadratnem kilometru povprečno petdeset ljudi. Od konca svetovne vojne pa do danes se je povečalo število evropskih prebivalcev za nad šestdeset milijonov duš ali za petkratno prebivalstvo Jugoslavije. Evropa je najbolj gosto naseljena celina na svetu. Ker številno zemeljskih prebivalcev še ni doseglo dve milijardi (2000 milijonov), stanuje torej v Evropi več kot četrtnina celotnega človeškega rodu. Amerika je na primer za 75% manj gosto naseljena kakor Evropa, a najbolj redko naseljena celina je danes Avstralija, kjer prideta povprečno na en kvadratni kilometer samo dva prebivalca. Po najnovejših podatkih Društva narodov ima Azija danes 1108 milijone prebivalcev, Amerika 200, Afrika 142, Avstralija pa 10.

Konvencija odpravila obligatno zavarovanje

Cleveland, O. — Zadnja konvencija Locomotive Engineers uniže je odpravila obligatno zavarovanje, katero je bilo do sedaj v veljavi. Zavarovalni departmet je uničil delal mnogo preglaiv, še več pa članom radi visokih assessmentov. Kontrola bratovščine je ostala v rokah Hnatonove administracije, ki ima v novi eksekutivi osem članov, progresivel, ki so prišli na konvencijo, da porazijo Johnstona, pa tri. Administracija je izvolila svojega kandidata tudi za urednika glasila, Paul Smitha iz Chicaga, ki je porazil urednika Carla Rudolphha.

Eksekutivni odbor nove reakcionarne ženske organizacije National Federation of Business and Professional Women v Chicagu.

Tone Seliskar:

NASEDLI BROD

Roman v treh delih

Sola na Blagovni ga je pozdravila. Skozi okno je videl vrste sedečih otrok, dekav in deklic, ki so sloneli nad belimi zvezki. Na ribniku so plavale race, star zapuščen čoln je ležal prevrnjen med ločjem.

Cerkvica sv. Rozalije na desni strani je stala v solncu, onkraj gozda so na Sv. Uršulo bili naslonjeni vinogradi, za katerimi se je bočila preko obzorja široka Konjiška gora z gozdi, ki so goreli v jesenski svetlobi.

Prijetno pekotata konja skozi bukovo hosto. Kraj ceste so naložena v sežnje cepljena pole-na. Žolna trka, globlje vrečci šoja kakor stara raztogotena klepetulja.

Pred vasjo je odlovil voznika. Na trati ob cesti je šola. Otroci so zunaj na dvorišču in se igrajo. Odmor je. Justin gleda na to življenje, ki ga ni zajela vojna, in mu je milo. Deklice se drže za roke, napravile so obroč, v sredi kleči punčka, si zakriva obraz in poje: "Marička ždi na kamenu", dečki pa drve okoli dreves kakor neugnana žrebeta.

Iz šole stopita ženaki z detetom, ki se radostno požene na cesto. V vselem otroškem diru se jima izmuzne izpred pogleda in že ga išče manjša, klicaje:

— Bogo! Bogo!

Justin spreleti kakor tisoč strel. Umakne se za drevo in se zgrabi za levo stran.

Moj bog, to so Ana, Bogu in Marta!

Bledi in vse mu plane zopet na dan. Pismo, bolezen in pogled na te ljudi, na katerih je nekaj tako visel. Potem zopet ugasne in oči mu obvisne na Ani, ki išče otroka. Gleda jo kakor slepec, ki je spregledal. Ali je to Ana, njegova žena?

Srce strašno trpi. Planil bi k nji in jo poljubil.

Borba v njem narašča. Toda če je res. Če te nič več ne ljubi? Če nimaš ničesar več pri nji?

Za trenutek biva samega sebe in psuje: — Tedaj sem jaz tisti, ki nimam ničesar iskati! Jaz, pes garjavi!

Deček priteče izza vrta. Žena ga hoče ujeti, pa se ne da. Glasno se smeje in steče po cesti. Justin strmi v otroka. Divja radost ga vrže na cesto, požene se proti dečku, ki se ustraši neznanca in obstoji kakor pred prikaznijo.

— Bogu . . . zašepeta Justin in steguje roko.

Za njim priteče Ana in ga prime za roko. Justin jo gleda in se smehlja. Nič hudega ni več v njem. Samo pogled in ta trenutek. Radost, ki zapira grlo, da ne more spregovoriti besede. Gre ji naproti. Bogu se plašno skriva v njeno krilo.

Tedajci ga Ana spozna. — Moj bog! Justin . . . ti si? Obstane sredi ceste.

Silovitost trenutka jo za hip stre, da se zgrozi. Tu pred njo stoji človek, ki je bil nekajdaj njen. Tu pred njo je obraz, hipoma takšen, kakršen je bil, ko je odšel. Tu je obraz, ki se ji je brisal iz srca.

— Ana, pravi Justin, jaz sem . . . Kakor v omotici mu da roko.

Objame jo, stisne k sebi. V divji bolesti, ko zopet ne ve, ali je to njegova Ana ali tujka, ki jo je srečal na cesti, jo poljubi v lase. Ana z zaprtimi očmi odvrtni. Potem se hipoma zavne in se vrne vase. Oklene se ga za roko in zašepeta, pritiskajoč roko na levo stran:

— Tako si me iznenadil. Zakaj nisi pisal? Justina boli vedno huje, vrača se mu dvom

in že sega po besedo, ki bi bila ostrá kakor rezilo.

— Ali se me nisi nadejala? jo vpraša. — Ne! Kako, če nisem vedela. Že ves teden sem tu.

— Tu si —? bije vanj. — Ostala bom pri Marti do konca vojne, pravi Ana. V Ljubljani je prehudo. Ali nisi prejel pisma, v katerem ti pišem, da je moral Wydra na fronto?

— Ne, ne! pravi naglo Justin in skala se mu odvahi s srca. Toda olajšanje zatre. Nato se obrne k otroku.

Bogu je stekel k Marti, ki hiti k njima. — Justin? — Marta!

Kolikšno presenečenje! Potem se skloni k otroku in ga dvigne. Bogu se otepa in zažoje.

— Bogu, pravi Ana, to je očka, ki je prišel iz vojne. Tvoj očka!

Detete se plaši neznanega obraza. — Kakšen fant je! zahrope Justin. Iz nahrbtnika vzame pločevinast avto, ki ga je kupil v Gradcu. Počene na tla in ga navije. Igrača zdrči po gladki cesti. Bogu steče za njo.

— Dobiš ga, pravi Justin, če si moj! Bogu ga objame okoli vratu in reče: — Pliden očka!

Justin ga prižema k sebi. Ko ga hoče poljubiti, se krčevito zgane, od radosti omamljen zahrope in potlači ihto.

Vsi strnjeni v občutje tega presenečenja gredo molče po cesti v šolo.

— Pojdita v mojo sobo tačas, da končam pouk! pravi Marta in gre po deco na dvorišče. Zgoraj v sobi se Bogu spusti na tla in se zatopi v igračo.

Ana in Justin sedita za mizo. Tuja sta si.

Oba sta majhna in strnjena v te štiri stene ter ne vesta drug za drugega. Čutita bližino, pa sta plaša, da se komaj upata pogledati.

Ana, še vsa topla od ljubezni, se obupno bori. V nji je vse strdo, da ne ve sama zase. Tu pa je človek, ki jo morda le ljubi in je bil njen! Obupno išče po sebi in se vprašuje: Ali je še kaj tega človeka v meni?

Bogu pleza na njegova kolena. Oče je tega njenega otroka, potrjuje v sebi in bežno prisluškuje komaj slišnemu bobnenju. Tam je vojna!

Tam je ljubezen . . . ki je ne sme biti! Justin pa, ves prevzet od ljubezni do otroka, ki se mu vzpenja na kolena, in premagan od njegovih besedi, ki jih prvič sliši, hrepeni:

— Ne, ne! Vse bo še dobro in lepo! Toda le išče plamenčka, da bi ujel njeno srce. S trpkro roko seže po pismu in ji reče: — Glej, Ana, tole me boli. Preden prebereš, ti povem, da ničesar ne verjamem . . .

Ana bere . . . V trenutku, takoj pri prvih besedah, se zavé, da se upirajo vanjo prečeče oči. Vse moči zbere in odločen, trden, neomahljiv sklep dozori. Smehlja se, ko prečita do konca, le prsti se ji malce tresejo. Pogleda v njegov obraz in reče počasi, premišljeno:

— Niti besedice ni res v tem pismu! — Ni bilo, res ni bilo? — Ne! Ne!

Ana ve, da je v njem dvom. Ve, da je zato prišel nepričakovano. Stopi k njemu, da se ga dotika. Justin se zagleda v njen obraz, ki se mu zdi tuj in hladen, pa je vendarle zmagal.

(Dalje prihodnjak.)

no, kakor sam vrag! No, Ali kaj pomaga? Tam imaš puško, top, bodalo . . . Ej, Janez Merček, tu je treba dobro pomisliti. Tu tiči zajec, ki ga je treba izveči. Orožje, orožje za nevidnega sovražnika. Zdravila, serumi? To ohrani del življenja, ga mogoče podaljša, a reši ga ne pred koncem, saj tako kmalu pride. In kdo je kriv? Nevidni sovražnik . . . Te bi uničili in bi bil mir. Ali ne bi poizkusil Merček? Saj imaš dosti soli v glavi, premišljuješ pa tudi lahko. Janez Merček mora najti, kar drugi ne morejo.

In res se je Janez Merček, potem, ko že davno ni bilo več gospe Higijene v Rutarskih Ravnah, zapri v svojo kočjo in se dolgo ni pokazal nikjer. Ljudje so že mislili, da je umrl in so hoteli pogledati. Toda ni bilo treba, zakaj Janez Merček se je v nedeljo pokazal v vasi s tako žarečim obrazom, kakor bi ga obseval svetniški raj.

— Joj, kaj pa je z Janezom? — so ga gledali ljudje in se začeli zbirati okrog njega. — Gotovo ve nekaj važnega! Lej, saj . . . skoro cel mesec je en kaj premišljeval.

Janez Merček pa naravnost v krčmo, brez besede, kakor bi se zaobljubil molččnosti.

Vaščani za njim, kar cela procesija. Pri vratih so celo tiščale žene s svojimi radovednimi obrazi.

— Kdo bi mislil, da so ti bacili? V gnoju so, močvirju, v umazanosti, v zraku, povsod, še celo v vinu. Kar strese me. Brrr — je previdno, nekam skrivnostno okušal vino.

— Da, da! Kaj me gledate močje? V vinu so bacili, v zraku, kamor človek pogleda, in nam strežejo v življenju, a mi jih ne vidimo, to je tisto hudo, ki nam veže roke, da smo včasih brez moči kakor otroci.

— Kam meriš? — ga previdno prime v besedi Štefkov.

— Saj rečem, močje — nadaljuje skrivnostno, — da je to naša smrt, ti bacili, ki so nevidni, kakor angeli, a hujski od razbojnikov. Ej, ej, močje! se je namuznil. — Postavim, da je tudi elektrika nevidna, postavim, da ima prečudno moč. Postavim, da je zrak neviden in od njega živimo. Postavim, da ogenj nedolžno piapola, pa se človek pošteno opeče, če roke pomoli vanj. Postavim —! — si je zopet nekoliko oplaknil grlo.

Vaščani so skoro zlezli vanj. Radovednost jim je klestila obraze in silila iz oči.

— Postavim, da magnet privlačuje železo, da je to čudovita moč, nevidna pa vseeno vleče, kakor bi imela roke. No, saj poznate magnet! Nekaj nevidnega privlačuje vidno. Ali kaj slišite močje?

— Govori, daj, govori! — silijo vanj močje.

— Veselite se vaščani Rutarskih Ravnah, zakaj mnogo je imenitnih mest, ki niso prišla na tako priprosto misel, kakor vam jo bom povedal jaz, ki bo osrečila ljudi za vse sedanje in bodoče dni.

— Ti, Merček? — so vsevpriek spraševali močje.

— Bolezni ne bo! Našel sem smrt za bacile in bakterije, kakor so oni našli smrt za nas. Pogin razbojnikom! —

— Pogin! — je zadonelo v zboru.

— Merček živi, giblje s pametjo, kakor že dolgo ni. In našel je —!

— Našel je, slišite! Janez Merček je našel. —

— Postavim, da so bacili in bakterije povzročilci vseh bolezni, ki nam krajšajo življenje. Ti pridejo v telo. No, kaj je treba? Izdreti jih je treba, izveči, s silo, sami ne bodo šli. Toda kako?

— Izveči? — se čudijo močje. — Saj niso zobje, niti železo, ki se zapiči v telo. —

— Izveči, pravim! —

— I kako, če jih ne vidiš? —

— No, kaj pa magnet? — se muza Merček.

— Kako magnet? — kimajo z glavo.

— Da ne razumete močje, saj niso vaše glave na željznih zrasle? Če magnet vleče železo, no, kako bi, postavim, magnet vlekel bacile? Seveda bi bil magnet drugačen. Druga sila bi bila v njem . . . Postavim, če bi jo dobili iz sončne svetlobe? —

— Ti si našel? Ti? — ga tresejo močje.

— Cel mesec sem iskal, da sem našel magnet za bacile. Sa-

Naval množice hišnih posestnikov v Detroitu, ko je na posojilna korporacija odprla prvi urad tamkaj. Na detroitskih mahih posestnikov je v stiskah za denar.

mo to mi ni šlo v račun: pomoriti ali izveči? Pa sem se odločil za izveči, da ne bi nič te nesnage ne ostalo v telesu. —

— Živijo Merček! — ga primejo močje za roke in ga dvignejo, da ga nesejo po vasi.

— Živijo Merček! — kriči vsa vas.

Naslednji dan je stala pred njegovo kočjo cela procesija betežnikov, zakaj glas se je že raznesel po devetih farah.

— Potrpite malo! Samo še malenkost, — jih tolaži Merček. — Samo nekoliko moči še, da temeljito potegne, zakaj malo ni nič. —

V koči sedi in nekaj kleplje, a če je doklepal ne vem, zakaj Rutarski Ravnani tega ne povedo radi. Že so mislili Janezu Merčku postaviti spomenik, a tista procesija še vedno čaka, še se ljudje niso naveličali in prav zato tako trdovratno molče, prav zato še niso postavili spomenika . . .

Dobrodelnost — sredstva in namen

Kakor pravi pripovedka, sta svetnika Krispin in Krispian krada usnje, da sta delala revežem zastoj čevlje. Čeprav se jima ne more odrekati dobrega namena, vendar so pozneje označevali za Krispina človeka, ki izkazuje dobrodelnost na stroške drugih. Krispini današnje dobe pa so še bolj prebrisani: Kapitalistični podjetnik priškrne kar se da zasluzke svojih delavcev — pri tem mu pride ravno prav večno tarnanje o krizi — da par kovačev ali metuljev za kakšno dobrodelno akcijo — in kar naenkrat je obelodanjen njegov plemeniti čin, ki ga je storil. Niti solda ni dal iz svojega, pa je bil venčan s hvalo in slavo — in kdo bo potem še kaj verjel bajki o izkoriščanju in

izmozgavanju delavstva, gospod tako — plemenit, veniju iz majhne birokracije miru žilica njegovega srca. Ker pa nima tujega iz katerega bi vzel, pa na svoj način: on dobro rabi dobrodelna akcija tujega funkcionarja, da oslavospeve — tu najde godno polje. Če ima še čisto, da iz svojega položaja mu ukazuje, potem se kaj odkupi svojih službenih obveznosti s primernim potencijem priganjstva nad svojim skrim inventarjem, in tako dobi čas, da se "poseveti" delnosti. In kaj kmalu stadi njegovo ime. Tudi riskiral prav nič, ampak jo zaslugo še zadovoljno pija v kalkulacijo — v nastitlo za morda manjkajoč sebe talente — za kak rang. To so samo prim mnogovrstnih variant dobrodelstva. Delavstvo in tudi noče iskati za se šitve v dobrodelnosti, ker veda, da ima moralno do vse socialne zaštite. stvo terja od družbe, za ustvarja neizčrpne zakladstva, socialno pravično pa milosti. Toda zadnje nastopila za dobrodelnost čaka konjunktura. V koliklavstvo to delavnost podpora vendarle v tem terriju znati razločevati od prave dobrodelnosti, ki bi mu pričel govortiti o plemenitosti Krispin, ki bi to dal direktno rediti z vimi prispevki.

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA
v tiskarsko obrt spadajoča d

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrva slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLA S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Čene smerno, unliko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER
2657-59 So. Lawndale Avenue
Telefon Rockwell 4904
Chicago, Ill.

Tam se dobe na željo tudi vse ustrezne publikacije

VELIKA IZNAJDBA

Hribi so daleč od bistroumnege sveta, ki ga je polizala civilizacija in se zato imenuje izobrazeni. Hribi so odročni, odtujeni, neprijazni, zapuščeni in slove po svoji prvobitnosti. V hribih prebivajo hribovci, čudni ljudje, da nas Bog varuje pred njimi in med nje priti. Nekateri hribovci so čudaki, drugi sanjači, tretji imajo čarobne moči, četrti so odurni kakor rja, peti topoglavci, šestti preneso vse, sedmi so samotarji, med katere je spadal Janez Merček.

Pa mislite, da je v hribih tako, kakor sem vam povedal, bi rekel, da je narobe, če se ne bi dolincem preveč zameril, zakaj tam bi lahko našel še vseh sedem poglavitnih grehov.

Janez Merček živi v Rutarskih Ravnah, če že ni umrl, ko jih je dopolnil sedemdeset. Pod Golo reber si je postavil kočjo, s hrtobrom obrnjeno v hrib, obraz pa ji je gledal po kopasti Bloški planoti. Tam je Janez Merček premišljal to čudno življenje, ki je postavilo človeka in tisoč čudnih čudov na svet.

Časa za premišljevanje je imel dovolj. Skrbil za otroke se je znebil, ko jo je zadnjič sin pobral v Ameriko, seveda brez posebnega slovesa. Žena mu je pa tudi umrla, saj se je dostikrat spominja in mu je hudo. Zato živi sam, premišljuje, ukrepa, bere stare koledarje in

druge knjige, se včasih prikaže v Rutarskih Ravnah in razburji vso vas s svojimi predlogi tako, da skoro delo zastane, čeprav ga ni dosti, zaradi ubožstva, ki stiska vse ljudi v hribih. Kaj bi obdelovali, skalno ne morejo?!

Postavim, da je predlagal, naj napravijo Ravnani elektriko v Rutarskih Ravnah. Seveda, kako bi napravili elektriko? Če jo delajo oblaki, jo bo tudi Ravnčan, še vrabec bi. Treba je kako to urediti, ujeti, shraniti in potem počasi rabiti. Janez Merček je nekaj delal na Stražiškem hribu, kamor je strela kot za stavo udarjala. Elektrike ni mogel napraviti. Prehitro jo je zemlja popila, saj bi strela kmalu tudi njegja popila, da ni bil močan in nekoliko proč od cikaatega bliska, ki se je kraj njega razčesnil na tisoč delov. Potem je dejal, da bi jo mogel delati potok, ki je tekkel v grapi. Pa potok je bil tako pohleven, da v največji povodnji ni obračal za pest debele kamenje. Torej z elektriko za enkrat ni bilo nič in Janez Merček se je po brezuspešnih poizkusih za nekaj časa skril pred svetom v svoji koči.

Ko pa je zaradi suše potok v grapi usahnil, da ljudje niso imeli vode niti za živino, je hotel delati vodo iz zraka. Res škoda, da ni ostalo več, kakor pri poizkusih. Zakaj iz zraka ni istisnil niti kapljice vode, čeprav je nekaj v rebri kuril in pokal z močnarjem. Toliko časa je čaral, da je prihrumela čez Krim ne-

vihta, ki je ljudje niso pomnili. Dejal je, da je to njegov uspeh, čeprav je toča vse sadje oklestila in žito zmrevarila, kakor mesar ovco v mesnici. Seveda so ljudje drugače govorili, kakor je on hotel in želel.

In ono o mlinih na burjo, ki je stalno pihala tri letne čase. Mlini bi mlieli žito, kamenje, gonili mlatilnice, črpali vodo iz grape in bog zna, kaj bi še mogli delati. Škoda, da je burja tak poizkusni mlin prevrnila v grapo in ga tako razbila, da niti ena deska ni ostala cela in so ljudje imeli le trošek. Janez Merček je dejal, da je vsemu kriva zemlja, na katero se mlin ne da trdno privesati.

Potem je prišlo tisto zadnje, kar je Janezu Merčku prineslo veliko slavo.

V Rutarskih Ravnah je nastopila svojo zmagovito pot gospa Higijena, ki je obiskala visoke hribe v obliki razstave in tečajja. Seveda je bil Janez Merček stalno navzoč, zakaj to, kar je slišal, je bilo daleč nad njegovo pričakovanje. Neprestano je govoril o bacilih, bakterijah, o tistih nevidnih sovražnikih, ki prav za prav kratijo človeku življenje.

— Kaj kapitalist, kaj slab človek, kaj Italijan, saj tega vidim in se ga morem braniti, a ta nevidna stvarca. Pride, je ne vidiš, niti čutiš prvi hip, potem ti zavije vrat, ti pa rabi roke, če so še tako močne, če jih moreš? Otepaš se, stiskaj pesti, glej čr-